مافەکانی

ژن و مێرد

نوزاد

لە ئیسلام دا

چاپی چوارەم

ئامادەکردنی
نەوا محمد سعید

التفسیر
2011

مافەکانی ژن و مێرد
لە ئیسلام دا

مافەكانی ژن‌و مێرد
لە ئیسلام دا

نەوا محمد سعید

چاپی چوارم

مافی لەچاپدانەوەی پارێزراوە بۆ
نوسینگەی تەفسیر

ناوی کتێب: مافەکانی ژن و مێرد لە ئیسلام دا
نوسەر: نەوا محمد سعید
بڵاوکردنەوەی: نوسینگەی تەفسیر/ هەولێر
خەت: نەوزاد کۆیی
نەخشەسازی: عزالدین محمد عمر
بەرگ: أمین مخلص
ژمارەی چاپ: چوارەم
ساڵی چاپ: ١٤٣٢ك - ٢٠١١ز
تیراژ: ٣٠٠٠ دانە

لە کتێبخانەی گشتی هەولێر ژمارەی سپاردنی (٣٨٣) ی ساڵی ٢٠٠٦ دراوەتێ

تەفسیر
بۆ بڵاوکردنەوە و ڕاگەیاندن
هەولێر- شەقامی دادگا - ژێر ئوتێلی شیرین پالاس
ت: ٢٢٢١٦٩٥ - ٢٢٣٠٩٠٨- ٢٥١٨١٣٨
مۆبایل: ٠٧٥٠ ٤٦٠ ٥١ ٢٢ - ٠٧٧٠ ١٣٨ ٧٢ ٩١
tafseeroffice@yahoo.com
tafseeroffice@maktoob.com
altafseer@hotmail.com

پێشەکی چاپی چوارەم

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الحمد لله رب العالمين والصلاة والسلام على رسول الله محمد وعلى آله وصحبه ومن تبعهم بإحسان الى يوم الدين وبعد:

هاوسەریی پەیوەندیەکی پیرۆزی نێوان ژن و پیاوە کە ئیسلام چەند یاساو مافێکی چەسپاندوە بۆ بەردەوامی و بەختەوەری و ئاسودەیی و سۆزو خۆشەویستی نێوانیان.

هەروەها بۆ ئەوەی ئەو مافانەی، کە بەسەر یەکتریانەوە هەیە ببێتە کەتەلۆکی ژیانی ڕۆژانەیان، تا خۆیانی پێ پێوەر بکەن و ببێتە مایەی نەمانی کێشەو گرفتەکانیان. چونکە زۆر جار بەهۆی نەناسینی

مافەکانەوە خیلافات و گرفت دروست دەبێت، کە دەبێتە ئاستەنگ لەبەردەم بەختەوەریاندا.

ئەو مافانەی کە باس دەکرێن پێویستە هەریەك لە ژن و مێردی مسولمانی مولتەزیم و شوێنکەوتەی ڕێبازی پێغەمبەر ﷺ لەسەر خۆی پیادە بکات و، لە خوای گەورە بترسێ لە بەجێنەهێنانی ئەم مافانە، کە خوای بەخشندەو پێغەمبەری ئازیز دیاریان کردووە.

لە خوای گەورە داواخوازم تەقوامان پێ ببەخشێ و لە دینەکەی شارەزاترمان بکات و بتوانین گشت یاساکانی پەیڕەو بکەین.

نەوا محمد سعید

١٧ ربيع الثاني ١٤٣٢

٢٠١١/٣/٢١

مافی ژن بەسەر مێردەکەی

دان هێنان بە مافەکانی ژن:

پێویستە لەسەر پیاوی مسوڵمان دان بە مافەکانی هاوسەرەکەی بهێنێ، کە مافی بەسەرەوە هەیە، مافەکەش خوای گەورە بڕیاری لەسەر داوە وەك دەفەرموێ: ﴿...وَلَهُنَّ مِثْلُ ٱلَّذِى عَلَيْهِنَّ بِٱلْمَعْرُوفِ...﴾ (البقرة-٢٢٨). واتە: ئافرەتان حەق و مافیان بەسەر پیاواندا هەیە بە چاکەکردن، وەك چۆن لەسەریانە مافەکانی پیاو بە چاکەکردن بەجێ بهێنن. پێغەمبەری خواش ﷺ دەفەرموێ: ((ألاَ إنَّ لَكُمْ على

١- گوزەران و ڕەفتارکردن بەچاکی: پێویستە پیاوی مسوڵمان لەگەڵ هاوسەرەکەی بە باشی گوزەران بکات و ڕەفتاری جوان بێت لەگەڵیدا, وەك خوای گەورە دەفەرموێ: ﴿...وَعَاشِرُوهُنَّ بِٱلْمَعْرُوفِ ...﴾ (النساء-١٩)، واتە بە چاکەو بە باشی گوزەرانیان لەگەڵدا بکەن.

پێغەمبەریش ﷺ دەفەرموێ: ((خَيرُكُمْ, خَيرُكُمْ لأهلِهِ, وأنا خيرُكَمْ لأهْلي)) رواه الطبراني (صحيح), واتە: باشترین کەستان ئەو کەسەیە, کە لەگەڵ هاوسەرەکەی باش بێ, منیش لە هەمووتان باشترم بۆ هاوسەرەکەم.

کاتێك ئیمام عەلی داخوازی فاطیمەی کچی پێغەمبەری کرد, پێغەمبەر ﷺ پێی فەرموو: ((هي لك أن تحسن صحبتها)) رواه الطبراني (صحيح) واتە: فاطیمە بۆ تۆیە, بەمەرجێ بە باشی ڕەفتاری

لەگەڵدا بکەیت. هەروەها پێغەمبەر ﷺ دەفەرموێ: ((أكمل المؤمنين ايماناً أحسنهم خلقاً, وخيارهم خيارهم لنسائِهِم)) رواه الترمذي وحسنه، واتە: کامڵ ترین بڕوای بڕوادار ئەوەیە, کە ڕەوشتی لە هەموان جوانتر بێ, باشترینیشیان ئەوانەن, کە لەگەڵ هاوسەرەکانیان ڕەفتاریان جوانە. هەروەها دەفەرموێ: ((ألا واستوصوا بالنّساء خيراً)) متفق عليه، واتە: ئامۆژگاریتان دەکەم لەگەڵ ئافرەتان بە باشی هەڵس و کەوت بکەن و بۆیان باش بن.

بە باش ڕەفتار کردن لەگەڵ خێزان بریتی یە لە قسە خۆشی و نەرم و نیانی و گاڵتە کردن لەگەڵی و ڕوخۆشی و پێکەنین, دیارە ئەمەش سیفەت و کاری پێغەمبەری خوا بووە لەگەڵ هاوسەرەکانی,کە پێویستە گشت مسوڵمانێکی مولتەزیم سیفەتی بەم شێوەیە بێت, کە پێغەمبەری خوا لەگەڵ خێزانەکانی پیادەی کردووە, ئەوەتا لە تەفسیری

(إبن كثير) ج١ ص٤٦٦ دا هاتووە, کە پێغەمبەری خوا (جميل العشرة, دائم البشر يداعب أهله ويتلطف بهم ويوسعهم نفقة, ويضاحك نساءه حتى أنه كان اذا صلى العشاء يدخل منزله يسمر مع أهله قليلاً قبل أن ينام, يؤانسهم بذلك ﷺ، واتە: بە جوانی ڕەفتاری دەکرد, هەردەم ڕوخۆش بوو, گەمەو گاڵتەی لەگەڵ خێزانەکەی دەکردو نەرم و نیان بوو, خەرجی بۆ زیاد دەکردن, هەروا بە قسەی خۆش هاوسەرەکانی بە پێکەنین دەهێنان, هەرکە نوێژی خەوتنانی دەکزد, دەچووە ماڵێ و لەگەڵ هاوسەرەکەی کەمێك قسەی خۆشی دەکرد, جا پێغەمبەر بەم کردەوە جوانانە شادمانی دەکردن.) .

٢- پێویستە لەسەر پیاوی مسوڵمان بەچاوی ڕێزەوە سەیری هاوسەرەکەی بکات, نابێ قسەی ناشرین و جنێوی پێ بدات و نابێ لێی بدات, چونکە لێدان لە ئافرەت, خووڕەوشتی مسوڵمانی مولتەزیم نی یە.

پێغەمبەری خوا ﷺ دەفەرموێ: ((**ولا تضرب الوجه ولا تقبح ولا تهجر إلاّ في البيت**)) رواه أحمد وأبو داود حديث (حسن)، واتە: لە دەم و چاوی ئافرەت مەدەن و قسەی ناشرینی پێ مەڵێن. هەروەها دەفەرموێ: ((**ولن يضرب خياركم**)) أخرجه مالك واتە: باشترین پیاوتان ئەوەیە، کە لە هاوسەرەکەی نەدات، هەروا دەفەرموێ: ((**ولا تضربوا إماء الله**)) أخرجه أبو داود عن إياس بن عبدالله. واتە: لە ژنان مەدەن. خاتوو عائیشە (ڕەزای خوای لێ بێت) دەفەرموێ: ((**ما ضرب رسول الله خادماً له ولا إمرأة**)) أخرجه إبن ماجة في (سننه)، واتە: پێغەمبەری خوا، هەرگیز لە خزمەتکارو لە ئافرەتی نەداوە. جا کە پێغەمبەری خوا لە ئافرەتی نەدابێ، پێویستە لەسەر مسوڵمانان لە هاوسەرەکانیان نەدەن و کەسایەتی خۆیان لەدەست نەدەن، ئەو مسوڵمانەش کە بەڵگە بۆ خۆی دروست دەکات گوایە

٣- لەسەر پیاوی مسوڵمان پێویستە خواردن و خواردنەوەو پۆشاك وجل و بەرگ و خانوو لەسەر بنچینەی حەڵاڵ بۆ خێزانەکەی دابین بکات, بەبێ منەت کردن و بەچاودادانەوە. ((قال رجل من الصحابة یا رسول الله ما حق زوجة أحدنا علیه؟ قال: أن تطعمها إذا طعمت وتكسوها إذا إكتسیت...)) رواه أبو داودحدیث (حسن), واتە: یەکێك لە هاوەڵان گوتی: ئەی پێغەمبەری خوا مافی خێزانی هەریەکێکمان بەسەرمانەوە چیە؟ پێغەمبەر

فەرمووی: خواردنی بۆ دابین بکەیت و پۆشتەی بکەیت. هەروەها پێغەمبەر خوا هانی مسوڵمانان دەدات، کە بژێوی خێزانەکەی بدات، چونکە بە خێرو صەدەقە بۆی دەنووسرێ، بۆیە دەفەرموێ: ((إذا أنفقَ الرجل على أهله نفقة يحتسبها فهي له صدقة)) متفق عليه، واتە: گەر پیاو بژێوی خێزانەکەی بدات لە پێناوی خوای گەورە، ئەوا بۆی بە خێرو صەدەقە دەنوسرێ.

کەواتە نابێ پیاو ڕەزیل و دەست قوچاو بێت.

٤- پێویستە لەسەر پیاوی مسوڵمان چاوپۆشی لە هەڵەو کەم و کورتی یەکانی هاوسەرەکەی بکات و تەحەمولی ناڕەزایی یەکانی بکات و لێ ی ببورێ، چونکە گەر حەزی بە هەندێ ڕەوشتی خێزانەکەی نەکرد، ئەوا هەندێ ڕەوشتی جوانی تری هەیە، کە پیاو ڕازی دەکا، وەك پێغەمبەری خوا دەفەرموێ:

((لا يفركْ مؤمن مؤمنة, إن كره منها خلقاً رضي منها آخر)) صحيح مسلم، ج٢، ص١٠٩١, واته: پیاوی بڕوادار با ڕق‌وکینەی نەبێت بە ئافرەتی بڕوادار, گەر لە ڕەوشتی ڕازی نەبوو, ئەوا ڕەوشتێکی تری بە دڵەو ڕازی دەکات.

پێویستە پیاوی مسوڵمان ڕەچاوی دەرونی ئافرەت بکات, کە لە هەندێ حاڵەتدا دووچاری گرفت‌و نەخۆشی‌و لەبیرچوون دەبێت,وەك حاڵەتی بێ نوێژی (حيض), کە کاردەکاتە سەردڵ‌و دەرون‌و جەستەو تێك دانی میزاجی ئافرەت.

وێنەیەك لە چاوپۆشی: لە کتێبی (الاسلام والحياة الجنسية)ی دکتۆر محمود الشريف دا هاتووە: پیاوێك بە مەبەستی سکاڵاکردن لە دەنگ بەرزکردنەوەو دەم درێژی خێزانەکەی, چوو بۆ لای ئیمامی عومەر لە ماڵەکەیدا, جا کە گوێی لە خێزانەکەی ئیمامی عومەر بوو زمان درێژی دەکرد, کە ئەویش بێ

دەنــگ بــوو وەڵامــی نەدەدایــەوە. کــابرا دەڕوات، ئیمامی عومەر بانگی دەکات و پێی دەڵێت: براکەم هــیچ ئیشــت هــەبوو؟ گــوتی: هــاتوم ســکاڵای خێزانەکەمت لەلا بکەم، بەڵام گوێم لە خێزانەکەت بوو، کـە بـە هـەمان شێوە زمـان درێـژی دەکـرد!! ئیمــامی عومــەر فــەرموی: لەبــەر چــەند مافێــک تەحــەمولی قسەکانیم کـردووە، کـە بەسـەرمەوەی هەیە: لەبەرئەوەی بۆتـە چێشت لێنـەرو بۆتـە جل شۆر،بۆتـە شیردەری منداڵەکەم، کـە ئەمانـە هیچی لەسـەر نـی یـە بیکـات، هـەروەها داوێـنم لـە حـەڕام دەپارێزێ. کەواتە براکەم تەحەمولی بکە.

٥- پێویسـتە لەسـەر پیـاوی مسـوڵمان پارێزگـاری لـە شــەرەف و نــاموس و ئــابڕوی خێزانەکــەی بکــات، نـەهێڵێت سـفور بـێ و تێکـەڵی پیـاوی بێگانـە بێـت، نەهێڵـێ تەوقـە لەگـەڵ پیـاوی بێگانـە بکـات، ڕێگـا نــەدات لــە فەرمانــەکانی خــواو پێغەمبــەر لابــدات،

بـــەڵكو دەبـــێ جێبـــەجێی بكـــات, چـــونكە پیـــاو بەرپرسیارە لـە خێزانەكـەی، وەك پێغەمبـەری خـوا دەفـەرموێ: ((حتى يسأل الرجل عن أهــل بيتــه)) رواه النســائي وابــن حبــان, واتــە: پیــاو ســەبارەت بــە خێزانەكەی لێی دەپرسرێتەوە, هەروەها دەفەرموێ: ((الرجل راع في أهله وهو مسؤل عــن رعيتــه)) متفــق عليــە، واتــە: پیــاو بەرپرســیارە لــە خێزانەكــەی‌وە بەرپرسیارە لە ماڵ‌و منداڵی.

كەواتــە دەبــێ پیــاوی مســوڵمان فــەرمان بــە خێزانەكــەی بكــات دینــی خــوا پیــادە بكــات‌و, پارێزگاری لـە نوێـژەكان بكـات,وەكو خـوای گـەورە دەفــەرموێ: ﴿وَأۡمُرۡ أَهۡلَكَ بِٱلصَّلَوٰةِ وَٱصۡطَبِرۡ عَلَيۡهَا...﴾ (طه- ١٣٢), واتـە: فـەرمان بـە خێزانەكـەت بكـە بـە نوێژ كردن‌و, بەردەوام بە لەسەر ئەم فەرمانـە, كـە لەكاتی خۆی ئەنجام بدرێت.

٦- پێویستە لەسەر پیاوی مسوڵمان مافی خێزانەكەی بدات لە شارەزابوون و فێربوونی دینی خواو لە سەر ئەم فێربوونە هانی بدات، جا ئەگەر خۆی نەیتوانی بەم كارە هەڵسێ، ئەوا دەبێ ڕێگە بە خێزانەكەی بدات بە ئامادە بوون لە كۆڕی شەرعی و فێر بوون لە مزگەوتەكان بە مەبەستی شارەزابوون لە دینی خوا، دیارە زانستی شەرعی فەرزە لەسەر پیاوو ژن، وەك پێغەمبەر دەفەرموێ: ((طلب العلم فريضة على كل مسلم)) رواه مسلم، سەبارەت بە ڕێگە نەگرتن دەفەرموێ: ((اذا استأذنت امرأة أحدكم الى المسجد فلا يمنعها)) أخرجه البخاري في صحيحه. واتە: گەر خێزانی هەریەكێك لە ئێوە ئیزنی خواست بۆ چوونە مزگەوت، با ڕێگەی لێ نەگرێت.هەروەها دەفەرموێ: ((لا تمنعوا اماء الله مساجد الله))، واتە: ڕێگە لە ئافرەتان مەگرن لە چوونیان بۆ مزگەوتەكان.

٧- پێویستە لەسەر پیاوی مسوڵمان ڕێگە بە هاوسەرەكەی بدات، سەردانی دایك و باوك و خزم و كەس و كارو دراوسێكانی بكات، چونكە سەردانی كردنیان لە ئیسلامدا بەواجب دانراوەو، مایەی بەدەستهێنانی بەهەشتە، پێغەمبەر دەفەرموێ: ((لا يدخل الجنّة قاطع)) رواه البخاري ومسلم، واتە: ئەو كەسەی پەیوەندی خزمایەتی بپچڕێنێ ناچێتە بەهەشت. جا پیاوی جوامێرو مسوڵمان ڕێگە بە خۆی نادات، هاوسەرەكەی تووشی گوناهی ئاوا گەورە ببێ.

٨- پێویستە لەسەر پیاوی مسوڵمان نهێنی و عەیب و كەم و كورتی هاوسەرەكەی بپۆشێ و، لای هیچ كەسێك باسی نەكات، بەتایبەتی نهێنی سەرجێیی، كە پێغەمبەری خوا ئەو جۆرە كەسانەی بە خراپترین كەس داناوە لە ڕۆژی قیامەت، وەك دەفەرموێ: ((إن من شرّ النّاس عند الله منزلةً يوم

القيامة الرجل يفضي امرأته وتفضي إليه ثم ينشـرها))
رواه مسلم، واتـه: خـراپترین کـەس لـە لای خـوای گـەورە لـە ڕۆژی قیامـەت ئـەو پیاوەیـە, کـە نهێنـی سـەرجێیی لەگـەڵ ژنەکـەیی و ئـافرەت لەگـەڵ مێردەکەی لەناو خەڵکی بڵاودەکاتەوە.

٩- پێویسـتە لەسـەر پیـاوی مسـوڵمان وەك مـافی بەسـەریەوە هەیـەووەك هاوبەشـی ژیـان ڕاوێـژ بـە هاوسەرەکەی بکات, بەتایبەتی ئەو کارانەی تایبەتـە بـە ژیانیـان, لـە جـوامێری پیاویشـە دان بەومافـە دابنێت و کەسایەتی لە لای هاوسەرەکەی بـەرز بێت. پێغەمبـەری خـوا ﷺ یـەکێك بـووە لـەو کەسانەی ڕاوێژی بەهاوسەری خۆی کـردووە, ئـەوەبوو کاتێك لە نووسینی (صلح الحديبية) بووەوە بە هاوەڵەکانی فەرموو: (قوربانیەکانتان سەربڕن و سەرتان بتاشن), بەڵام هیچ کەسێك ئەم فەرمانەی جێبـەجێ نـەکرد, جـا پێغەمبـەر چـووە لای (أم سـلمه)ی هاوسـەری و

ڕووداوەکەی بۆ گێڕایەوە, (أم سلمه) گوتی: تۆ لە پێش چاوی ئەواندا قوربانیەکەت سەرببڕەو سەرت بتاشە. پێغەمبەریش بە قسەی (أم سلمه)ی کرد, پاشان مسوڵمانەکان کە ئەمەیان بینی ئەوانیش هەستان قوربانیەکانیانی خۆیان سەربڕی و سەریان تاشی. ئەوەبوو ئەم ڕاوێژەی پێغەمبەر بە هاوسەرەکەی خێرێکی گەورەی بەدوا داهات.

بەڵام لەناو خەڵکی عەوام ئەوە باوە, کە دەڵێ: (پرس بەژن بکەو بە قسەی مەکە) , گوایە ئەمە فەرموودەی پێغەمبەرە (شاورهنّ وخالفوهنّ), ڕاستیەکەی ئەمە بە زمانی پێغەمبەر هەڵبەستراوەو (موضوع)ە و ڕاست نیە.

١٠- لە مافی ئافرەتە بەسەر مێردەکەی, ڕاستەوخۆ دوای نوێژی عیشا بگەڕێتەوەماڵەوە, نابێ شەوانە بە درەنگی بچێتەوە ماڵ و کات بەبێ سوود لە دەرەوەی ماڵ بەسەر ببات, چونکە درەنگ هاتنەوە

ماڵ، دڵە ڕاوکێ و چەندەها گومان بۆ خێزانەکەی دروست دەکات و هەراسانی دەکات، کە کار دەکاتە سەر دڵ و دەروونی. هەروەها دەبێ هەستی خێزانەکەی ڕابگرێ و فەرامۆشی نەکات. دیارە درەنگ گەڕانەوە بۆ ماڵ نیشانەی فەرامۆش کردنە، کە دەبێتە هۆی سستبوونی پەیوەندی خۆشەویستی ژن و مێرد. ئەوەتا پێغەمبەری خوا نارەزایی دەردەبڕێ بەرامبەر بە عەبدوڵلای کوڕی عومەر، کە شەوانە درەنگ دەچووە ماڵەوەو نەدەچووە لای خێزانەکەی، جا پێی فەرموو: ((ان لزوجك عليكَ حقاً)) متفق عليه، واتە: هاوسەرەکەت مافی بەسەرتەوە هەیە. لەو مافەش ئەوەیە، کە لەگەڵی جووت ببێ (بۆیە پێویستە لەسەر پیاو خێزانەکەی لە جووت بوون تێر بکات، وەك چۆن لەسەریەتی لە نان و خواردن تێری بکات) روضة المحبين، ص١٣٤-١٣٦.

کەواتە نابێ پیاو ئەم مافە فەرامۆش بکات، چونکە پێغەمبەری خوا زۆر ناڕازی بووە بەو کەسانەی خۆیان لە هاوسەرەکانیان دوور خستۆتەوەو، لەگەڵیان دا جوت نەبون بە بیانوی خۆ یەکلا کردنەوە بۆ عیبادەت.

١١- پێویستە پیاوی مسوڵمان خۆی بو هاوسەرەکەی جوان بکات و خۆی بۆن خۆش بکات، ئیبن عەبباس دەڵێ: (إني أحب أن أتزين للمرأة كما أحب أن تتزين لي)، واتە: حەزدەکەم خۆم بۆ هاوسەرەکەم جوان بکەم هەروەك چۆن حەزدەکەم خۆییم بۆ جوان بکات. هەروا نابێ خواردنی بۆن ناخۆشی وەك سیرو پیازو کەوەرو هاوشێوەیان بخوات، چونکە بۆنی ناخۆش دەبێتە هۆی دورکەوتنەوەو بێزران.

١٢- پێویستە لەسەر پیاوی مسوڵمان گەر لە ژنێك زیاتر هاوسەری بوو، دادگەریان لە نێواندا جێبەجێ بکات،

• دادگەریش لە خواردن‌و خواردنەوەو جل‌و بەرگ‌و خانووو نۆرەمانەوە جێبەجێ دەكرێت, بەڵام لە خۆشەویستیدا دادگەری جێبەجێ ناكرێ, چونكە لەسەررووی‌ویستی مرۆڤە, تەنانەت پێغەمبەر نەیتوانیوە هەموو هاوسەرەكانی‌وەك یەك خۆش بووێت.

پێغەمبەری خوا دەفەرموێ: ((من كانت له امرأتان فلم يعدل بينهما جاء يوم القيامة أحد شقيه ساقطاً أو مائلاً)) رواه أحمد وأبو داود وابن ماجه والنسائي, واتە هەر پیاوێك دوو ژنی هاوسەر بوو, دادگەری لە نێوانیان دا جێ بەجێ نەكات, ئەوا لە ڕۆژی قیامەت بەشانی خوارەوە دێتە پێش. شەوكانی شەرع ناس سەبارەت بەم فەرموودەیە دەڵێ: ((ئەمە بەلگەیە لەسەر مەیل دان بەلای ژنێكی ترەوە لە لایەنی ئەوشتانەی, كە پیاو پێی دەكرێ ئەنجامی بدات‌وەكو

نۆرەمانەوەو خواردن و جل و بەرگ) نيل الأوطار للشوكاني، ج٦، ص٢١٦.

جا گەر پیاو دادگەری لە نێوان هاوسەرەکانی جێبەجێ نەکرد، ئەوا دەبێتە پیاوێکی ستەمکارو زاڵم، کە خوای گەورە زوڵمی حەڕام کردووە، ئەو هەڕەشانەی سەبارەت بە ستەمکاران هاتووە پیاوی نادادگەریش دەگرێتەوە.

جا، ئەوانەی باسکران چەند مافێکی ژن بوو بەسەر پیاوان، کە ئیسلام فەرمان دەکات ئەو مافانە بەبێ کەمتەرخەمی جێبەجێ بکرێ، تاوەکو ژیانێکی بەختەوەری ژن و مێردایەتی لەگەڵ یەکتری ببرێتە سەر.

کەواتە هاوسەری مسوڵمان! گەر دەتەوێ سۆزو هەست و سەرنجی خێزانەکەت بۆ لای خۆت ڕابکێشی، ئەم مافانە جێبەجێ بکە.

مافی پیاو بەسەر ژنەكەی

دیارە پیاویش چەند مافێكی بەسەر ژنەكەی هەیە، كە دەبێ ئافرەتی مسوڵمان جێبەجێی بكات، گەر بیەوێ بەهەشتی خوای دەست كەوێ، چونكە بەهەشت بەڕەزامەندی مێردەكەی بەندە،وەك پێغەمبەر ﷺ دەفەرموێ: ((إذا صلت المرأة خمسها وصامت شهرها

وحفظت فرجها وأطاعت زوجها قيل لها أدخلي الجنة من أي أبوابها شئتِ)) صحيح الجامع الصغير، ٦٦٠، واتە: گەر ژن پێنج نوێژەکانی ئەنجامداو مانگی ڕەمەزان بەڕۆژوو بوو، داوێنی خۆی لە خراپە پاراستو گوێڕایەڵی مێردەکەی لە چاکە کرد، ئەوا پێی دەگوترێ: بڕۆ بۆ بەهەشت لە هەر دەرگایەکەوە کە ئارەزوو دەکەی. هەروەها دەفەرموێ: ((أيما امرأة ماتت وزوجها عنها راض دخلت الجنّة)) رواه الترمذي (صحيح)، واتە: هەر ژنێك بمرێو مێردەکەی لێی ڕازی بێ دەچێتە بەهەشت.

ئافرەتێك دەچێتە لای پێغەمبەری خوا بۆ هەندێ پێویستی، پێغەمبەری ﷺ پێی دەفەرموێ: مێردت هەیە ئەویش دەڵێ: بەڵێ، پێغەمبەر ئاگاداری دەکاتەوە، کە سەرپێچی نەکات، چونکە سەرپێچیکردنی ئاگرەو، گوێڕایەڵی کردنی بەهەشتی پێ دەست دەکەوێ، کە دەفەرموێ: ((فإنه جنّتكِ ونارُكِ))

رواه الترمذي وسنده صحيح. هەروا دەفەرموێ: ((إثنان لا تتجاوز صلاتهما رؤوسهما: "وامرأة عصت زوجها حتى ترجع")) رواه الطبراني والحاكم (جيد) واتە: دووكەس نوێژەكەیان لەسەریان زیاتر بەرز نابێتەوە، یەكێكیان ئافرەتێكە، كە سەرپێچی مێردەكەی دەكات لە چاكە دا، تا ئەو كاتەی دەگەڕێتەوەو پەشیمان دەبێتەوە.

مافەكانی پیاو بەسەر ژنەكەی ئەمانەن:

١- پێویستە لەسەر ئافرەتی مێرداری مسوڵمان گوێڕایەڵی مێردەكەی بكات لە هەموو شتێكدا گەر گوناهو تاوان نەبێ، چونكە گوێڕایەڵی دەبێ تەنها لە چاكەكاریدا بكرێت. پێغەمبەر ﷺ دەفەرموێ: ((لا طاعة لمخلوق في معصية الخالق)) رواه أحمد في

جا ئەگەر داوای فڕێدانی سەرپۆش، یان دەرخستنی ڕازاوەیی بۆ پیاوی بێگانەی لێ بکات یان بیەوێ لەکاتی حەیزدا لەگەڵی جوت ببێ، یان لەدواوەی بچێتە لای، نابێ گوێڕایەڵی بکات. وەك پێغەمبەر دەفەرموێ: ((من أتى حائضاً, أو امرأةً في دبرها أو كاهناً فصدّقهُ بما يقول فقد كفر بما أنزل على محمد)) صحيح آداب الزفاف، ٣١، واتە هەر پیاوێك لەگەڵ ژنی حەیزداری جوت بێ یان بچێتە لای ژنەکەی و لە دواوەی جوتببێ، یان بچێتە لای فاڵچییەك و بڕوای پێ بکات، ئەوا باوەڕی بەوە نیە، کە بۆ پێغەمبەر هاتووە. هەروەها دەفەرموێ: ((ملعون من أتى امرأة في دبرها)) سنن أبي داود، ج٦، ص١٩٨، واتە: ئەو کەسە لە ڕەحمەتی خوا بێبەشە، کە لە دواوە دەچێتە لای ژنەکەی.

٢- پێویستە لەسەر ئافرەتی مێردداری مسوڵمان، شەرەف‌و ئابرووی مێردەکەی بپارێزی‌و، پارێزگاری لە ماڵ‌و سامان‌و کەل‌و پەلی ناو ماڵ‌و، چاودێری منداڵەکانی بکات، خوای گەورە دەفەرموێ: ﴿...فَٱلصَّٰلِحَٰتُ قَٰنِتَٰتٌ حَٰفِظَٰتٌ لِّلۡغَيۡبِ بِمَا حَفِظَ ٱللَّهُۚ...﴾(النساء- ٣٤)، واتە: ئافرەتی (صالحة) ئەوانەن، کە گوێ ڕایەڵی مێردەکانیان دەکەن، کاتێك مێردەکانیان لە لایان نابن، ئابروو ماڵ‌و منداڵیان دەپارێزن. پێغەمبەریش ﷺ دەفەرموێ: ((والمرأة راعية في بيت زوجها ومسؤولة عن رعيتها)) متفق عليه، واتە: ژن لە ماڵی مێردەکەی بەرپرسیارە، هەروا لە ماڵ‌و منداڵەکەشی بەرپرسیارە.

٣- پێویستە لەسەر ئافرەتی مێرددار خۆی بۆ مێردەکەی جوان بکات‌و ڕوو بەخەندەو قسەخۆش بێت‌و گرژ نەبێت‌و ببێتە مایەی حەساندنەوەی

مێردەكەی‌و زمان درێژی لەسەر نەكات. هەروەها بەشێوەیەك خۆی نیشانی مێردەكەی نەدات، كە مێردەكەی حەزی پێ ناكات، چونكە پیاو حەز دەكات هەردەم خێزانەكەی خۆی بۆ جوان بكات‌و جل‌و بەرگی بۆ لەبەر بكات، كە خۆی حەزی پێ دەكات‌و چاوی پێ ڕون دەبێت، پێغەمبەر ﷺ دەفەرموێ: ((خير النساءِ مَن تسرّك إذا أبصرت، وتطيعك إذا أمرت، وتحفظ غيبتك في نفسها ومالك)) أخرجه الطبراني من حديث عبدالله بن سلام (صحيح) صحيح الجامع الصغير، ٣٢٩٩، (واتە: باشترین ئافرەت ئەوەیە، كە تەماشات كرد دڵت خۆش بكات‌و بە قسەت بكات، كاتێكیش لە ماڵ نابێت، خۆی‌و داراییت دەپارێزی...) دیارە خۆ جوانكردن‌و بۆن خۆشی یەك لەو شتانەیە پیاو دڵی پێ خۆش دەبێت‌و خۆشەویستی بۆ زیاتر دەبێت، چونكە پیاووا هەست دەكات كە هاوسەرەكەی ڕێزی

دەگرێت و گرنگی پێ دەدات. ئیبن عەبباسیش دەڵێ: حەز دەکەم خۆم بۆ خێزانەکەم جوان بکەم، وەك حەز دەکەم ئەویش خۆی بۆم جوان بکات. بەڵام جێی داخە زۆر لە ئافرەتان ئەم مافە گرنگەیان فەرامۆش کردووەو بەشێوەیەك خۆیان نیشانی مێردەکانیان دەدەن بە جلێکی چێشتاوی و بە قژێکی ئاڵۆزاوی، کە دەبێتە هۆی دوورکەوتنەوەی مێردەکانیان. ئەوجۆرە ئافرەتانەوا ئەزانن لە خواترسان ئەوەیە، کە خۆی فەرامۆش بکات و جلی جوان و ڕازاوە بۆ مێردەکەی لەبەر نەکات و خۆی کزۆڵ بکات.

کەواتە ئافرەتی لە خواترس، دەبێ ئارەزووی مێردەکەی بێنێتە دی و خۆی بۆ جوان بکات و چاوی تێر بکات.

٤- پێویستە لەسەر ئافرەتی مێرددار هەر کاتێك مێردەکەی داوای سەرجێیی (جووت بوون)ی لێکرد،

یەكسەر بەدەم داواكەیەوە بچێت و سەرپێچی نەكات، با ئەو كاتەش كاتی نان كردن بێت، چونكە ئەمە كارێكی زۆر هەستیارەو دەبێ جێبەجێ بكرێت، ئەگینا ئافرەتەكە وەبەر خەشم و توڕەیی خوای گەورەو لەعنەتی فریشتەكان دەكەوێت، وەك پێغەمبەر ﷺ دەفەرموێ: ((والذي نفسي بيده ما من رجل يدعو امرأته الى فراشه فتأبى عليه إلا كان الذي في السماء ساخطاً عليها حتّى يرضى عنها)) رواه البخاري ومسلم، واتە: سوێندم بەو كەسەی گیانمی بەدەستە، هەر پیاوێك داوا لە خێزانەكەی بكات بۆ سەرجێیی و خێزانەكەی قەدەغەی بكات و بەدەم داواكەیەوە نەچێت، ئەوا خوای گەورە لێی توڕەیە، هەتا ئەو كاتەی مێردەكەی لێی ڕازی دەبێ.

هەروەها دەفەرموێ: ((إذا دعا الرجل إمرأته الى فراشه فلم تأته فبات غضبان عليها لعنتها الملائكة حتى تصبح)) متفق عليه، واتە: گەر پیاو داوای لە ژنەكەی كرد بۆ سەر جێیی، خێزانەكەشی بەدەم

داواكەیەوە نەچێ‌و پیاوەكە لێی توڕە بێ، ئەوا هەتا بەیانی فریشتەكان لەعنەتی لێ دەكەن، هەروا دەفەرموێ: ((إذا دعا الرجل زوجته لحاجته فلتأته وإن كانت على التنور)) رواه النسائي والترمذي (صحيح) صحيح الجامع الصغير، ٥٣٤، واتە: گەر پیاو داوای لە هاوسەرەكەی كرد بۆ جووت بوون، با هاوسەرەكەی بەدەمیەوە بچێت، ئەگەر لەسەر تەندورو سێری نان كردن بێت.

كەواتە ئافرەتی صالحە ئەو ئافرەتەیە، خۆی لەم هەموو هەڕەشانە دەپارێزێت‌و مێردەكەی ڕازی دەكات‌و، ناهێڵێ مێردەكەی تووشی داوێن پیسی ببێت، یان تووشی ڕوانینی حەڕام بێت.

٥- مافی پیاو لەسەر ژنەكەی ئەوەیە بەبێ ئیزنی ئەو نەچێتە دەرەوە، گەر بۆ مزگەوتیش بێ. ئەوەتا پێغەمبەر ﷺ دەفەرموێ: ((...حقه عليها أن لا تخرج من بيتها إلا بأذنه...)) المجموع شرح المذهب، في

فقه الشافعية، ج١٥، ص٥٧٦، واتە: مافی پیاو لەسەر خێزانەكەی ئەوەیە بەبێ ئیزنی ئەو لە ماڵ نەچێتە دەرەوە.

هەروەها لە فەرموودەیەكی تر دەفەرمویّ: ((ولا تخرج من بيتها إلا بإذنه فإن فعلت لعنتها ملائكة السّماء وملائكة الرحمة, وملائكة العذاب حتى ترجع...)) رواه الطبراني عن إبن عبّاس (حسن الأسرة) صديق حسن خان، ص١٠٥، واتە: ئافرەت بەبێ ئیزنی مێردەكەی نەچێتە دەرەوە, گەر چووە دەرەوە فریشتەكانی ئاسمان و فریشتەكانی ڕەحمەت و فریشتەكانی عەزاب لەعنەتی لێ دەكەن, تا ئەو كاتەی دەگەڕێتەوە.

٦- مافی پیاو لەسەر ژنەكەی ئەوەیە بەبێ ئیزنی ئەو, كەسێك نەیەتە ماڵەكەی, كە خۆی حەزی پێ ناكات, عن أبي هريرة أن رسول الله قال: ((ولا تأذن في بيته

إلا بأذنه..)) أخرجه البخاري في صحيحة، ج٩، ص٢٩٥، واتـه: حـەڵاڵ نیـه بـەبێ ئیزنـی مێردەکـەی هـیچ کەسێك بێتە ماڵەکەی.

کەواتـە گـەر پیـاو حـەزی نـەدەکرد (فڵـان) بێتـە ماڵەکەی, با هاوسەرەکەی نـەهێڵێ ئـەو کەسە بێتـە ماڵەکەی.

٧- پێویسـتە لەسـەر ئـافرەتی مێـرددار بـەبێ ئیزنـی مێردەکەی ڕۆژووی سوننەت نـەگرێ, گـەر بـەڕۆژوو بوو مێردەکەی بۆی هەیە پێـی بشکێنێ, پێغەمبـەر دەفـەرموێ: ((لا يحلّ للمرأة أن تصوم وزوجهـا شـاهد إلا بإذنـه)) صـحيح البخـاري بشـرح العسـقلاني، ج٩، ص٤٩٣، لە ڕیوایـەتێکی تـردا دەفـەرموێ: ((لا تصـوم إمرأة وزوجها شاهد يوماً من غير رمضـان إلا بإذنـه)) سـنن أبـي داود، ج٧، ص١٤٧, جـامع الترمـذي، ج٣، ص٤٩٥, سنن إبن ماجة، ج١، ص٥٦٠.

بەڵام ئەگەر مێردەکەی چوو بۆ سەفەر ئەوا بۆی هەیە بەڕۆژوو ببێ، بەڵام بۆ ڕۆژووی فەرز (رمضان) ئیزنی مێرد پێویست نیە.

٨- ئافرەتی مێرددار نابێ بەبێ ئیزنی مێردەکەی, لەماڵی مێردەکەی ببەخشێ‌و خەرج بکات، وەك پێغەمبەر ﷺ دەفەرموێ: ((**ولا تنفق إمرأة شيئاً من بيت زوجها إلا بإذن زوجها, قيل: ولا الطعام؟ قال:"ذلك أفضل أموالنا"**)) حديث حسن صحيح إبن ماجة، ١٨٩٥. واتە: ژن لە ماڵی مێردەکەی نابێ هیچ شتێکی لێ ببەخشێ, مەگەر بە ئیزنی مێردەکەی نەبێت, گوتیان: خواردەمەنیش؟ فەرمووی: ئەمە باشترین ماڵمانە.

٩- گەر ئافرەت ماڵ‌و سامانی هەبوو یارمەتی مێردەکەی داو بۆ منداڵەکانی خەرج کرد, نابێ منەت لەسەر مێردەکەی بکات, منەت کردن سیفەتێکی زۆر

ناشرینەو دەبێتە هۆی لەدەست دانی پاداشت، خوای گەورەش بەچاوی ڕەحمەت تەماشای منەتکاران ناکات. خوای گەورە دەفەرموێ: ﴿يَـٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ لَا تُبۡطِلُواْ صَدَقَـٰتِكُم بِٱلۡمَنِّ وَٱلۡأَذَىٰ...﴾ (البقرة-٢٦٤)، واتە ئەی ئەو کەسانەی بڕواتان هێناوە خێرو صەدەقەکانتان بە منەت و گوتنەوەو بەڕوو دادان بەتاڵ مەکەنەوە. پێغەمبەریش ﷺ دەربارەی ئەوانەی چاکە لەگەڵ خەڵکی دەکەن و پاشان بەچاویان دادەنەوە دەفەرموێ: (ثلاثة لا يكلمهم الله يوم القيامة, ولا ينظر إليهم, ولا يزكيهم, ولهم عذاب أليم, قال: فقرأها رسول الله ﷺ ثلاث مرات, قال: أبو ذر خابوا وخسروا, من هم يا رسول الله؟ قال: المسبل, والمنان, والمنفق سلعته بالحلف الكاذب) رواه مسلم.

لەم فەرموودەیە دەردەکەوێ، کە منەت کەر یەك لەو کەسانەیە، کە خوا لە ڕۆژی قیامەت قسەیان لەگەڵ ناکات و تەماشایان ناکات و، پاکیان ناکاتەوەو سزای بە ئێشیان بۆ هەیە.

١٠- پێویستە لەسەر ئافرەتی مێرددار ئارام لەسەر هەژاری مێردەکەی بگرێ و، بە کەم ڕازی بێت و قەناعەت بکات بەوەندەی، کە هەیە، داوای شتێك لە مێردەکەی نەکات، کە لەسەرووی توانای دایە، خوای گەورە دەفەرموێ: ﴿...سَيَجْعَلُ ٱللَّهُ بَعْدَ عُسْرٍ يُسْرًا...﴾(الطلاق- ٧)، واتە: خوای گەورە دوای ناخۆشی و گرانی خۆشی بەدوادا دێنێ. دیارە قەناعەتیش گەنجینەیەکەو لەناو ناچێ (القناعة كنز لا يفنى).

١١- پێویستە لەسەر ئافرەتی مێرددار هەڵسێ بە چاك پەروەردەکردنی منداڵەکانی بە هێمنی و

لەسەرخۆیی و نەرم و نیانی و توڕە نەبوون لێیان و نەگوتنی قسەی ناشرین و جنێو نەدان و دوعای خراپ نەکردن بۆیان، چونکە بەم ڕەفتارانە ئازار بە دڵی مێردەکەی دەگات، پێغەمبەریش دەفەرمووێ: ((لا تؤذين إمرأة زوجها في الدنيا إلاّ قالت زوجته من حور عين: لا تؤذيه قاتلك الله فإنما هو دخيلٌ عندكِ يوشك أن يفارقك إلينا)) رواه الترمذي وحسنه وهو كما قال، ج٢، ص٣٢٠، رقم ١١٨٤.

واتە: لە دنیادا هەر ئافرەتێك ئازاری مێردەکەی بدات ئەوا ئەو حۆریەی، کە بە هاوسەر دانراوە بۆ ئەو پیاوە دەڵێ: ئازاری مەدە هەی خوا بتکوژێ، ئەو پیاوە لای تۆ ئەمانەتە، هێندەی نەماوە لە لات و بێتە لامان.

١٢- یەکێك لە مافی مێرد بەسەر هاوسەرەکەی ئەوەیە ڕێزی دایك و باوك و خزمەکانی بگرێ و ڕەفتاری لە گەڵیاندا جوان بێ، پیاویش بە هەمان شێوە ڕێزی

دایك و باوك و خزمەكانی خێزانەكەی بگرێ، چونكە ئەمەش مافە بەسەریەوە.

١٣- پێویستە لەسەر ئافرەتی مێرددار نهێنی یەكانی كاروباری مێردەكەی بپارێزێ و، لە لای هیچ كەسێك نەیدركێنێ، بە هیچ كلۆجێك باسی جوتبونی نێوانیان نەكات. گەر نهێنی یەكانی دركاند ئەوا لە ڕۆژی قیامەتدا دەبێتە خراپترین كەس لای خوای گەورە، وەك پێغەمبەر دەفەرموێ: ((إن من شرّ النّاس منزلة یوم القیامة الرجل یفضی إمرأته وتفضی إلیه ثمّ ینشر سرّها)) رواه مسلم.

١٤- ئافرەتی مێرددار نابێ بەبێ هۆ بەبێ بەڵگە داوای تەڵاق لە مێردەكەی بكات، جا ئەگەر بەبێ هۆ داوای كرد، ئەوا بۆنی بەهەشتی لەسەر حەڕام دەبێت، وەك پێغەمبەر ﷺ دەفەرموێ: ((إیّما إمرأة سألت

زوجها الطلاق من غير بأس فحرامٌ عليها رائحة الجنّة))
رواه أحمد في المسند والترمذي (صحيح).

سەرچاوەکان

١- واجبات المرأة المسلمة في ضوء القرآن والسنة، إعداد وتصنيف الشيخ خالد عبدالرحمن العك، الطبعة الأولى ,١٩٩٨

٢- تحفة العروس، أو الزواج الإسلامي السعيد، محمود مهدي الأستانبولي، الطبعة الرابعة.

٣- المفصل في أحكام المرأة والبيت المسلم في الشريعة الإسلامية، د.عبدالكريم زيدان، الجزء السابع، الطبعة الثانية ,١٩٩٤

٤- رسائل الأفراح، الرسالة الثانية للنساء فقط، عبدالإلهه آل جار الله، الطبعة الأولى ١٩٩٢.

نوسینگەی تەفسیر

بۆ بڵاوکردنەوە و بڵاوکردنەوە

هەولێر - شەقامی دادگا - ژێر ئوتێلی شیرین پالاس

ت: 2518138

موبایل: 07504605122

www.al-tafseer.com

tafseeroffice@yahoo.com

بەرگ: ئەمین مخلص